

A. *Ceresa-Gastaldo* (Predaje i lingvističke inovacije kod Maksima Isp.), C. *Laga* (Maksim kao stilist) i N. *Madden* (Komentar Očenaša).

O Maksimovoj teologiji pisali su F. *Heinzer* (Trinitarno tumačenje ekonomije odn. raspoređaja spasenja kod Maksima), J.-M. *Garrigues* (Naum posinovljenja), A. *Radosavljević* (Problem „pretpostavke“ i „ne-pretpostavke“ u utjelovljenju Riječi Božje), F.-M. *Lethel* (Molitva Isusova u Getsemaniju), P. *Piret* (Kristologija i trinitarna teologija kod Maksima), K.-H. *Uthemann* (antropološki model hipostatskog sjedinjenja kod M.), J.-M. *Le Guillou* (Neke opaske o Carigradu III. i Maksimovoj soteriologiji), B. *Studer* (Soteriologija), V. *Croce-B. Valente* (Providnost i božanska pedagogija u M. Isp.), P. *Christou* (Maksim o čovjekovoj neizmjernosti) i drugi. O nastavljačima Maksimova djela pisali su E. *Jeauneau* (Ivan Erigenus), C. *Steel* (I. Sebastokrator) i H. *Stickelberger* (M. Isp. i Karl Rahner).

Zaključnu riječ dao je Jaroslav *Pelikan* o značenju Maksima Ispovjedaoca u povijesti kršćanske misli.

Adalbert REBIĆ

H. *JEDIN*, CRKVENI SABORI, Priručna enciklopedija vjere 1, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1980, str. 203.

Kršćanska sadašnjost započela je novi niz pod nazivom *Priručna enciklopedija vjere*. Iz tog niza već smo prikazali svezak 2, A. Brunot, Sveti Pavao i njegova poruka (vidi BS 51/1981 br. 4, str. 553–554). U tom nizu bit će na enciklopedijski način obrađene inače vrlo zanimljive i središnje teme naše kršćanske vjere i povijesti. Kao prvi svezak tog niza izišla je knjiga od H. *Jedina Crkveni sabori*.

Nama već dobro poznat njemački crkveni povjesničar Hubert *Jedin* prikazao je u jednoj knjizi, na svega 202 stranice, sve crkvene sabore, od osam crkvenih sabora staroga doba do Drugog vatikanskog sabora. Svatko će se iznenaditi kako je pisac na svega 200 stranica uspio opisati nastanak i odvijanje tolikih crkvenih sabora (21 crkveni sabor!). A uspio je! Kratkoća opisa ipak nije išla na uštrb kvalitete opisa. Naprotiv, s tako kratkim opisom inače tako opsežne materije pisac je svakome koji se zanima za koncile pomogao

da ih može upoznati iz te jedne knjižice. Naravno, onaj koji želi dublje ući u povijest crkvenih sabora ili će posegnuti za njegovom Velikom crkvenom poviješću ili pak za nekim drugim udžbenikom u kojem su crkveni sabori opsežno i detaljno opisani. Uostalom ova knjižica želi zadržati oblik enciklopedije i enciklopedijski pristupiti gradivu.

Knjiga ima 6 odsjeka. U I. odsjeku (str. 13–43) pisac prikazuje osam ekumenskih sabora staroga vijeka (od Nicejskog sabora 325. godine do Carigradskog 869. godine). U II. odsjeku opisuju papinske opće koncile visokog srednjeg vijeka (44–73). U III. odsjeku obradio je pitanje *Stoji li koncil nad papom* (koncili u Pisi, Baselu, Ferrari-Fireneci i Lateranu, str. 74–99). U IV. odsjeku obradio je vjerski raskol i Tridentski koncil (str. 100–132). U V. odsjeku Prvi vatikanski (131–159) a u VI. odsjeku Drugi vatikanski sabor (160–186).

Pisac ne nabroja samo povijesne datosti nego ukratko ali izvrsno ulazi i u teološke probleme i raspravljanja. Tako je to ne samo povijest koncila, nego i kratka povijest kršćanske odnosno katoličke teološke misli.

Knjiga je napisana za šire slojeve i vrlo se lagano čita. Ona će iznad svega izvrsno pomoći svećenicima koji već po svome pozivu trebaju poznavati povijest svoje Crkve, povijest koncila i povijest razvitka teološke misli od početka do danas.

Adalbert REBIĆ

Guy i Jean *TESTAS*, INKVIZICIJA. Preveo Ivica Tomljenović. Stručna lektura Franjo Šanjek. Priručna enciklopedija vjere 3. Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1982. Str. 213.

Pojava inkvizicije zacijelo predstavlja ljagu na inače čistu liku Crkve. Nju su crkveni historičari pokušali na razne načine opravdati. Ona je dugo bila uspješno oruđe protiv pojave hereze i protiv djelovanja heretika. Mnogi su nastojali prešutjeti bolne vidove te pojave. Zato su na drugoj strani neprijatelji Crkve o njoj pisali mnogo i s pretjerivanjem. Do danas je napisano na tu temu oko 4000 bibliografskih jedinica.

Inkvizicija je prvi put ustanovljena u XII. stoljeću u Rimu (tzv. rimska inkvizicija). Imala je zadatak da iskorijeni kriva vjerovanja

i magijske nekršćanske obrede. U XV. stoljeću utemeljena je inkvizicija i u Španjolskoj (tzv. španjolska inkvizicija). Imala je zadatak braniti društvene, kulturne i religiozne vrijednosti španjolskog katolicizma. Kažnjavala je i progonila sve, bez obzira da li se radi o riječima ili djelima, što se protivilo nauci i praksi rimske Crkve. Inkvizicija je tako preuzela onu ulogu koju su u pogansko doba imali rimski carevi koji su u interesu jedinstva rimskog carstva i rimske carske religije (car je bio bog i sin božji) progonili kršćane kao krivovjernike. Inkvizicija je imala zadatak da sačuva vjersko i političko jedinstvo kršćanske Evrope. U tom je kontekstu važan već Gracijanov tekst (1140. godine). On već prije pojave inkvizicije svjedoči čak i o upotrebi fizičke sile u borbi protiv drugačije mislećih i vjerujućih. Ali je u XII. stoljeću bilo mnogo svetih kršćana koji nisu odobravali takve postupke. Sv. Bernardo je npr. govorio da krivovjere treba pridobiti dokazima i uvjeravanjem a ne mučenjem. Dakako, kroz cijeli srednji vijek, a i kasnije, bilo je na strani Crkve mnogo takvih koji su se govorom i spisima borili protiv inkvizicije shvaćajući da ona baca loše svjetlo na Crkvu koju treba „kao čistu djevicu privesti Kristu“.

Knjiga ima šest poglavlja. U 1. poglavlju pisci prikazuju događaje koji su uvjetovali nastanak inkvizicije. U 2. poglavlju govori se o utjecaju inkvizicije u raznim evropskim zemljama. U 3. pogl. o postupku inkvizicijskih sudova, u 4. pogl. o djelovanju inkvizicije do reforme, u 5. pogl. pruža historijsku analizu tzv. španjolske inkvizicije koja se javlja nakon pobjede kršćana nad Maurima. U zadnjem poglavlju opisuje inkviziciju na španjolskim posjedima u Americi.

Pisci su na jasan i objektivan način opisali i razradili pojavu inkvizicije. U Predgovoru napisao je Franjo Šanjek četiri stranice o inkviziciji u Hrvatskoj, Bosni i Dalmaciji.

Knjiga dobro dolazi kršćanskim čitaocima da jednom objektivno i nepristrano nešto saznaju o ustanovi inkvizicije. Nakon nje ne bi nitko smio izgubiti vjeru, nego je s kañanjem produbiti i učvrstiti.

Adalbert REBIĆ

CUKOVEČKI, M., ŽIVOTVORNI DRAGULJ DUHOVNOG ŽIVOTA, SYMPOSION – Split 1981, str. 147.

Odgovarajući na konkretne potrebe Crkve, u jeku velike euharistijske obnove i pripreve na kongrese u Vepricu i na Trsatu na metropolitanskom nivou, biblioteka *Symposion* izdala je ovu bogatu i sadržajnu knjigu, da osvježi našu vjerničku ljubav prema presvetoj euharistiji i da proširi naše duhovne i spoznajne horizonte u poklonstvenoj ljubavi prema Ljubljenome.

Knjigu je obradio o. Mihael Cukovečki, OFM. „Sastav i prijevod originalni, osim Himna sv. Tome i Uputa o štovanju euharistijskog misterija.“ Zaglavak je sadržajno i stručno napisala sestra Marija od Presv. Srca (Anka Petričević), urednik ove vrijedne biblioteke, što ju izdaje samostan Sv. Klare u Splitu.

Dakle, i ova nam knjiga govori o euharistiji, tajni vjere, najvećem i najdivotnijem otajstvu Ljubavi. Što posebno izdvojiti ili naglasiti iz ove knjige? Teško se za to odlučiti! Ona je bogata porukom i ljepotom izričaja, treba ju uzeti u ruke, čitati i razmišljati. Sam priređivač kaže u Uvodu: „Kakva je tajna ili otajstvo euharistija, što o njoj kaže Crkva i duboki umovi, saznat ćemo čitajući i promatrajući sve ono što slijedi“ u ovoj knjizi.

Knjiga uz Uvod, Očenaš sv. Franje i Franjin pozdrav Mariji (str. 7–11), ima tri glavna poglavlja: I. *Teološko gledanje na euharistiju* (str. 15–46), II. *Euharistija u meni živi izvor* (str. 47–74), III. *Uzor i hrana duhovnom životu* (str. 75–132), te zaglavak s. Marije od Presv. Srca pod naslovom *Otajstvo ljubavi* (str. 133–145).

„Euharistija je spomen-čin posljednje večere i Kristove žrtve na križu, njegova spasiteljskog djela, po kojoj nam se primjenjuju plodovi otkupljenja. Ona je sam Bog među nama, pod prilikama kruha i vina.“ Po riječima pretvorbe nastaje svaki puta nova ontička stvarnost: „od kruha i vina nastaje Tijelo i Krv Kristova, njegova osobna prisutnost. Taj sakramentalni način Kristove egzistencije jest nadnaravan – stvaran. Proslavljeni Isus Krist u euharistiji je potpuno prisutan. To je veliko otajstvo ljubavi.“

Potrebno je uočiti teološke razloge za osvjetljenje vjere i našeg gledanja na euhari-